

حسابداری دولتی در

ایران

(سازمانهای دولتی و مؤسسات غیرانتفاعی)

تألیف:

مصطفی باطبی

(عضو انجمن حسابداران خبره ایران)

باطبی، مصطفی

حسابداری دولتی در ایران (سازمانهای دولتی و مؤسسات غیرانتفاعی) / تألیف مصطفی باطبی. - تهران: کمیته امداد امام خمینی(ره)، مرکز آموزش عالی علمی کاربردی، ۱۳۸۳.
۲۴۴ ص: : جدول.

ISBN 964-94667-9-7 : ۲۱۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۲۳۱ - ۲۳۲.

۱. مالیه عمومی - ایران - حسابداری. الف. کمیته امداد امام خمینی(ره). مرکز آموزش عالی علمی

کاربردی. ب. عنوان.

۶۵۷/۶۱

۲۳ب/ف ۹۷۴۱/ HJ

۳۱۴۲۴ - ۸۲م

کتابخانه ملی ایران

مرکز آموزش عالی علمی - کاربردی امداد

♦ عنوان: حسابداری دولتی در ایران

♦ مؤلف: مصطفی باطبی

♦ نوبت چاپ: اول، ۱۳۸۳ ش

♦ شمارگان: ۳۵۰۰ جلد

♦ قیمت: ۲۱۰۰۰ ریال

♦ ناشر: مرکز آموزش عالی علمی - کاربردی کمیته امداد امام خمینی(ره)

♦ شابک: ISBN 964-94667-9-7

♦ آدرس: تهران - ابتدای خیابان لشگرک - سوهانک مجتمع اداری، فرهنگی ولایت

♦ صندوق پستی: ۷۴۷۳ - ۱۹۳۹۵

♦ تلفن: ۱۵ - ۲۴۹۰۰۱۱ دورنگار ۲۴۹۰۰۰۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

در حال حاضر با صنعتی شدن و گسترش هر چه بیشتر جوامع، مسأله رسیدگی به امور مالی در زوایای اداره یک جامعه از اهم امور تشکیلات اداری و دولتی است. حسابداری یکی از رشته‌های جوان در دنیا می‌باشد که پیدایش آن به عنوان یک رشته علمی و دانشگاهی حتی به قرن هم نمی‌رسد، اما همگام با تحولات صنعتی و اقتصادی پیشرفت قابل توجهی در دنیا نموده است و امروزه نقش مهمی را در سیستم اقتصادی، اجتماعی هر جامعه ایفا می‌نماید. کشور عزیزمان ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده است.

مرکز آموزش عالی علمی - کاربردی کمیته امداد امام خمینی (ره) نیز با تأسیس رشته حسابداری تلاشی مضاعف در تربیت دانشجویان به کار گرفته است و بالطبع تأمین متون علمی آموزشی نیز یکی از الزامات تحقق هدف مذکور می‌باشد. کتاب «حسابداری دولتی در ایران» که توسط این مرکز تهیه گردیده است از مصادیق عینی توجه به مباحث مربوط به حسابداری و خصوصاً حسابداری دولتی در کمیته امداد امام خمینی (ره) می‌باشد.

امید است چنین تلاش‌های ارزشمندی استمرار داشته و روز به روز شاهد خلق آثار علمی دیگر در زمینه‌های مختلف فعالیت‌های کمیته امداد امام خمینی (ره) باشیم.

هوشنگ زمانی

معاون نیروی انسانی کمیته امداد امام خمینی (ره)

دیباچه

حمد و سپاس فراوان به درگاه ایزد منان و سلام و صلوات بر حبیب خدا سید کائنات محمد مصطفی (ص) و ائمه اطهار و یگانه منجی عالم بشریت حضرت بقیه... الاعظم روحی و ارواح العالمین له الفدا و با درود بر رهبر عظیم الشان انقلاب اسلامی حضرت آیت... العظمی خامنه‌ای و با آرزوی سعادت و کامیابی برای همه رهروان صحنه علم و دانش.

از آنجا که تغییرات سریع در روشهای حسابداری، زبان تجارت را پیچیده نموده، تصمیم‌گیری صحیح و دقیق بر مبنای اطلاعات قابل اعتماد و معتبر برای توزیع و استفاده از منابع به نحو مطلوب نیاز ضروری به این علم را محسوس تر نموده است. حسابداری دولتی که از علوم جوان و نوپا است نقش مهمی را در سیستم اقتصادی و اجتماعی هر جامعه ایفا می‌کند. مرکز آموزش عالی علمی-کاربردی کمیته امداد امام خمینی (ره) با درک این موضوع همواره این ضرورت و نیاز را احساس نموده و با توجه به رسالتی که بر عهده دارد جهت رفع نیاز نیروی انسانی کارآمد و آگاه به دانش روز از سال ۱۳۷۵ با ورود به این عرصه و با تربیت نیروی انسانی متخصص در رشته حسابداری و در حال حاضر با تهیه و تدوین کتب که براساس آخرین یافته‌های علمی می‌باشد قدم در این راه نهاده است.

مفتخر می‌باشیم در سالی که از سوی مقام معظم رهبری به سال پاسخگویی به مردم مزین گردیده شاهد یکی دیگر از این دستاوردها هستیم و کتاب حسابداری دولتی در ایران که حاصل کار و پژوهش استاد ارجمند جناب آقای مصطفی باطبی و بر اساس آخرین دستورالعمل صادره از وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تنظیم و به رشته تحریر درآمده است را به کلیه دانش‌پژوهان تقدیم نمائیم امید است این مجموعه مورد توجه علاقمندان قرار گیرد.

سید محمد فرید جلالی

مدیرکل مرکز آموزش عالی علمی-کاربردی امداد

فهرست

بخش اول - مباحث نظری

فصل اول:

- ۳ ..... مفاهیم و اهمیت حسابداری دولتی
- ۵ ..... قوانین و مقررات مالی
- ۸ ..... کاربرد انواع سیستمهای حسابداری

فصل دوم:

- ۱۳ ..... وجوه افتراق و اشتراك حسابداری دولتی با حسابداری بازرگانی
- ۲۰ ..... روشها و مبانی حسابداری

فصل سوم:

- ۲۵ ..... اصطلاحات حسابداری دولتی

فصل چهارم:

- نقش دستگاههای اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی و شورای اقتصادی
- ۳۹ ..... در گردش بودجه

فصل پنجم:

- ۴۹ ..... حسابهای مستقل در حسابداری دولتی
- ۵۸ ..... حسابهای مستقل در حسابداری دولتی در ایران

فصل ششم:

- ۶۳ ..... موازین و استانداردهای حسابداری دولتی

فصل هفتم:

- ۶۹ ..... اصول بودجه و کنترل بودجهای در حسابداری دولتی
- ۸۴ ..... طبقه بندی هزینه ها و اعتبارات و کدگذاری در دستگاههای اجرایی
- ۸۹ ..... روشهای بودجه ریزی و برآورد هزینه ها

بخش دوم - مباحث عملی

فصل اول:

- ۹۵ ..... وجوه مستقل گروه حسابهای اعتبارات جاری
- ۱۱۱ ..... مسائل فصل اول

فصل دوم:

- ۱۱۳ ..... ثبت عملیات حسابداری درآمدهای سازمانهای دولتی
- ۱۲۳ ..... مسائل فصل دوم

فصل سوم:

- ۱۲۵ ..... حساب مستقل وجوه اختصاصی
- ۱۳۱ ..... مسائل فصل سوم

فصل چهارم:

- ۱۳۳ ..... وجوه مستقل گروه حسابهای سپرده
- ۱۴۱ ..... مسائل فصل چهارم

فصل پنجم:

- ۱۴۳ ..... وجوه مستقل گروه حسابهای بازنشستگان و موظفین
- ۱۵۱ ..... مسائل فصل پنجم

فصل ششم:

- ۱۵۵ ..... وجوه مستقل گروه حسابهای اوراق بهادار
- ۱۶۱ ..... مسائل فصل ششم

فصل هفتم:

- ۱۶۳ ..... گروه حساب واگذاری و اعتبارات تملک دارائیهای مالی
- ۱۷۱ ..... مسائل فصل هفتم

فصل هشتم:

- ۱۷۳ ..... گروه حساب اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه‌ای
- ۱۹۵ ..... مسائل فصل هشتم
- ۱۹۷ ..... فرمهای مربوط به صورتهای مالی دستگاههای اجرایی

- ۲۳۱ ..... منابع و مآخذ

مقدمه

با توسعه اقتصادی و گسترده‌ی بخش‌های دولتی و خصوصی نیاز به یک سیستم مدرن در جهت برنامه‌ریزی و کنترل بر چگونگی انجام فعالیتها امریست ضروری، تا اطلاعات مورد نیاز مدیران و رؤسا و در کل استفاده‌کنندگان داخلی و خارجی را تهیه نمایند. لذا در بخش‌های دولتی وجود حسابداری دولتی الزامیست. حسابداری دولتی با ثبت و نگهداری فعالیتها طبق اعتبارات مصوب، اعمال کنترل را برای مدیران و مسئولین سهل و آسان می‌نماید، تا برنامه‌ریزی درستی برای آینده داشته باشند. حال با توجه به اینکه در کشور ایران عمده سازمانهای غیرانتفاعی را دستگاههای دولتی تشکیل می‌دهند و بهبود و توسعه حسابداری دولتی بسیار حائز اهمیت است.

تدوین این کتاب با تمام نواقصی که بر آن متصور است در جهت رسیدن به اهداف فوق میباشد. در این کتاب سعی شده است اطلاعات و مفاهیم بصورت روان و ساده در دسترس حسابداران، مسئولان و دانشجویان و دانش‌پژوهان قرار گیرد.

مباحث و اطلاعات مندرج نه تنها میتواند مورد استفاده حسابداران در فعالیتهای مالی واقع گردد بلکه برای آمادگی دانشجویان در امتحانات کاردانی به کارشناسی ناپیوسته حسابداری و کارشناسی ارشد، مورد استفاده قرار گیرد. بسیاری از مطالب طبق منابعی که ذکر گردیده است با توجه به کاربرد در سازمانهای دولتی و مباحث درسی در

دانشگاهها جمع آوری شده است. مباحث عملی کتاب نیز براساس اصلاحیه دستورالعمل وزارت اقتصاد و دارایی در شهریور ۱۳۸۱ تهیه گردیده است که مورد استفاده مسئولان مالی در دستگاههای دولتی قرار می گیرد.

از کلیه صاحب نظران، اساتید محترم و دانشجویان گرامی، انتظار می رود، پیشنهادات و نقطه نظرات خود را جهت بهبود مطالب کتاب اعلام نمایند تا انشاءا... در چاپهای بعدی کتاب اعمال گردد.

در خاتمه از کلیه عزیزان بالاخص آقای رضا فامرینی که ما را در تدوین و جمع آوری اطلاعات یاری نمودند کمال تشکر را داریم.

مصطفی باطبی